

## ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟ ΜΕ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΑΙΝΙΩΝ

Δημήτριος Βατζαλίδης, Ευμορφία Δημόκα, Χρήστος Λαλάς και  
Δημήτριος Μπακαλάκος

Εκπαιδευτικός κλ. ΠΕ86    Εκπαιδευτικός κλ. ΠΕ83    Εκπαιδευτικός κλ. ΠΕ86    Εκπαιδευτικός κλ. ΠΕ86  
dimvatza@gmail.com    morfoula86@hotmail.com    clalas99@yahoo.com    bakalakos@gmail.com

### Περίληψη

Θα παρουσιάσουμε τη διαδικασία σχεδίασης, οργάνωσης και υλοποίησης ταινιών μικρού μήκους ως τεχνήματος για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού με στόχο την ενδυνάμωση των μαθητών και των μαθητριών, ώστε να περιοριστεί το φαινόμενο προς όφελος της σχολικής κοινότητας. Το εκπαιδευτικό μοντέλο εφαρμόστηκε στα πλαίσια του μαθήματος «Ειδική Θεματική Δραστηριότητα» της Β' τάξης τομέα Πληροφορικής Επαγγελματικού Λυκείου (ΕΠΑ.Λ.).

**Λέξεις κλειδιά:** *ΕΠΑΛ, επιθετικότητα, θυματοποίηση, σχολικός εκφοβισμός, ταινία.*

### Θεωρητικό πλαίσιο

Η σχολική βία και ο σχολικός εκφοβισμός αφορούν επαναλαμβανόμενες βίαιες συμπεριφορές, ατομικές ή ομαδικές, στο χώρο του σχολείου που μπορεί να περιλαμβάνουν σωματική βία, λεκτική βία, ψυχολογική βία, ρατσιστικά σχόλια με βάση κάποιο χαρακτηριστικό του θύματος (π.χ., φύλο, ιθαγένεια, διάλεκτο, θρήσκευμα, εμφάνιση, σωματική διαμόρφωση, κ.α.), διαδικτυακό εκφοβισμό, εκβιασμό, αποκλεισμό από την παρέα, σεξουαλική βία, κλπ. Είναι ένα φαινόμενο που αντιμετωπίζεται τα τελευταία χρόνια επισταμένα από την ελληνική πολιτεία με εκδηλώσεις, ομιλίες και αφιερώματα στα σχολεία, με την τηλεεκπαίδευση εκπαιδευτικών και την υποχρέωση ανά σχολική μονάδα για ορισμό υπευθύνων ομάδας δράσης ενάντια στη σχολική βία και τον εκφοβισμό.

Σημειώνεται πως σε έρευνα του ΟΟΣΑ (OECD, 2017), μεταξύ των κρατών που τον απαρτίζουν, ο μέσος όρος των μαθητών και μαθητριών που συμμετέχουν στον σχολικό εκφοβισμό είναι 11%. Ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για την Ελλάδα είναι περίπου στο μισό.

Παράγοντες κινδύνου για την ανάπτυξη του συγκεκριμένου φαινομένου με ευθύνη των εκπαιδευτικών θεωρούνται:(α) η ελλιπής επίβλεψη στο διάλειμμα και γενικά στους χώρους της σχολικής μονάδας(β) η απάθεια ή/και αποδοχή βίαιων συμπεριφορών μαθητών και μαθητριών(γ) η ασυνεπής εφαρμογή κανόνων συμπεριφοράς (Τζαβέλα & Τσιτσικά, 2015α), (δ) οι ποινές που επιβάλλονται στους/στις μαθητές/μαθήτριες είναι μια μορφή επιθετικότητας που εν τέλει ενισχύει την επιθετική συμπεριφορά τους και οδηγεί σε ένα φαύλο κύκλο επιθετικότητας (Καψάλης, 2004), που μπορεί να κατευθυνθεί και προς τους συμμαθητές/συμμαθήτριές τους. Ενώ αντίθετα, προστατευτικοί παράγοντες έναντι του φαινομένου από το εκπαιδευτικό προσωπικό μπορεί να είναι η δομημένη επίβλεψη στο διάλειμμα, η επίγνωση και εφαρμογή των σχολικών κανονισμών για την αντιμετώπιση της βίας και η υποστήριξη των μαθητών και μαθητριών(Τζαβέλα & Τσιτσικά, 2015α). Η υποστήριξη μπορεί να γίνεται και από άλλα θεσμοθετημένα όργανα εκτός των εκπαιδευτικών, όπως π.χ., μέχρι πρότινος, οι Συμβουλευτικοί Σταθμοί Νέων (Σ.Σ.Ν.) που είχαν αρμοδιότητες σε σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας

και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αλλά και η νέα δομή των Κέντρων Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.) στα οποία εντάσσονται οι αρμοδιότητές τους, σύμφωνα με τον πρόσφατο νόμο 4547 (Φ.Ε.Κ. 102/τ. Β'/12-6-2018). Ωστόσο, δε θα πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός πως τα προβλήματα κοινωνικής συμπεριφοράς των μαθητών και μαθητριών επιβαρύνουν με διάφορους τρόπους το εκπαιδευτικό προσωπικό (Spanhel & Huber, 1995, Terhart, 1996, Cooper & Marshall, 1976, Kyriakou & Sutcliffe, 1978, στο Αργυροπούλου Κ., 1999, Ι. Πυργωτάκης, 1992, στο Μλενάκης, 2005).

Σχετικά με τους μαθητές και τις μαθήτριες, στοιχεία που μπορεί να οδηγήσουν στην ανάπτυξη του φαινομένου μπορεί να είναι: (α) το μειωμένο δέσιμο με το σχολείο, (β) οι χαμηλές σχολικές επιδόσεις, καθώς συνδέονται με τη θυματοποίηση (Nakamoto & Schwartz, 2010, στο Τζαβέλα & Τσίτσικα, 2015α), ενώ (γ) και η εξάρτηση από το διαδίκτυο συνδέεται με επιθετικότητα και παραβατικές συμπεριφορές (Τσίτσικα, 2012).

Σχετικά με το γενικότερο περιβάλλον του σχολείου, παράγοντες που διευκολύνουν το φαινόμενο είναι οι ακόλουθοι: (α) ο συγκεντρωτισμός του εκπαιδευτικού μας συστήματος και το αυταρχικό σχολείο (Χριστάκης, 2001, στο Τρίγκα-Μερτίκα, 2015), (β) η ακαταλληλότητα των υποδομών σχολείων και του γενικότερου περιβάλλοντος (Κωνσταντόπουλος, 1997, στο Τρίγκα-Μερτίκα, 2015), (γ) οι συνθήκες συνωστισμού που επικρατούν στο σχολείο (Καναβάκης, 1995, στο Τρίγκα-Μερτίκα, 2015), (δ) οι επιδράσεις του εξεταστικού συστήματος στη μαθησιακή πορεία και συμπεριφορά των μαθητών (Fontana, 1996).

Η σχολική βία και ο εκφοβισμός στο σχολικό περιβάλλον μπορεί να έχουν αρνητικές επιδράσεις στους μαθητές και στις μαθήτριες (Μάρλου & Τζαβέλα, 2015), καθώς: (α) επηρεάζουν γνωστικές λειτουργίες και οδηγούν σε επιθετικές συμπεριφορές, (β) ο διαδικτυακός εκφοβισμός επηρεάζει αρνητικά την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, που οδηγούν σε μειωμένη αυτοεκτίμηση με αποτέλεσμα ψυχοκοινωνικές δυσκολίες και μειωμένη αποδοχή από την κοινωνία, (γ) υπάρχουν μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες για τα θύματα, αλλά και για την οικογένειά τους, πέρα από τη σχολική κοινότητα και την κοινωνία. Επίσης, (δ) στις περιπτώσεις παιδιών που πέφτουν θύματα εκφοβισμού μπορεί να παρουσιάζεται έντονο άγχος με σωματικά συμπτώματα, κατάθλιψη, ανασφάλεια, σχολική άρνηση, πραγματοποίηση πολλών απουσιών και εν τέλει σχολική αποτυχία, ενώ (ε) και τα παιδιά-θύτες κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν το σχολείο, να εμφανίσουν τάσεις φυγής από το σπίτι και να έχουν αντικοινωνική και παραβατική συμπεριφορά ως ενήλικες (Καραγεώργου, 2015, στο Κρόκου, 2015).

Πιθανές λύσεις που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίλυση του προβλήματος μπορεί να είναι:

1. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, που ήδη έγινε μερικώς τα τελευταία χρόνια μέσω τηλεεκπαίδευσης από την ελληνική πολιτεία, κάτι που το δείχνει και παλιότερη έρευνα εκπαιδευτικών όπου οι μισοί, και ιδίως οι γυναίκες εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, πιστεύουν πως η επιμόρφωση θα επιλύσει τα προβλήματα συμπεριφοράς των μαθητών (Παπαναούμ, 2003).

2. Μετανάλυση ερευνών από τους Ttofi & Farrington (2011, στο Τζαβέλα & Τσίτσικα, 2015β) υπογραμμίζει πως αποτελεσματικά προγράμματα για μείωση του εκφοβισμού αποτελούν η πληροφόρηση και εκπαίδευση των γονέων, η επίβλεψη του προαύλιου χώρου, η προβολή βίντεο και οι ημέρες ευαισθητοποίησης, κ.ά. Ομοίως, για την μείωση της θυματοποίησης χρειάζεται εκπαίδευση σε ομάδες συνομηλίκων, πειθαρχικές μέθοδοι, προβολή βίντεο, ομαδική εργασία, κ.ά.

3. Ο Goleman (1995) προτείνει τη συναισθηματική παιδεία ως πρόληψη της βίας στο σχολείο με αναφορές σε ενδεικτικά παραδείγματα στις Η.Π.Α. όπως τα ακόλουθα προγράμματα: (α) Πρόγραμμα δημιουργικής λύσης των διαφωνιών με εκπαίδευση μαθητών ως μεσολαβητών και επίλυση των εντάσεων στο προαύλιο των σχολείων της Νέας Υόρκης, (β) Γονείς και δάσκαλοι που βοηθούν μαθητές (PATHS) με εφαρμογή στο σύνολο των μαθητών μιας τάξης και εστίαση, μεταξύ άλλων, στη διαχείριση του θυμού στα σχολεία της Ουάσινγκτον, (γ) Πρόγραμμα κοινωνικής επάρκειας στα σχολεία του Νιου Χέιβεν που βασίζεται στην ενσυναίσθηση των μαθητών, αλλά αξιοποιεί και τους συνομήλικους μεσολαβητές, όπως και τάξεις γονέων.

4. Με υλοποίηση προγραμμάτων αγωγής υγείας και δράσεις στα ελληνικά σχολεία σε θέματα πρόληψης εξαρτήσεων αλκοόλ/καπνού, ενημέρωσης για το AIDS/Σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, καταπολέμησης του άγχους, καταπολέμησης του θυμού, σεβασμού της διαφορετικότητας, θέματα διατροφής, κ.ά., ώστε οι μαθητές να θωρακίζονται και να έχουν πιο υγιή ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη. Ένα επιτυχημένο πρόγραμμα σχολικών δραστηριοτήτων αγωγής υγείας που υλοποιήθηκε κατά το παρελθόν προς αυτήν την κατεύθυνση είναι το «Στηρίζομαι στα πόδια μου» με ποιοτική έντυπη τεκμηρίωση.

### Μεθοδολογία

Στα πλαίσια του μαθήματος «Ειδική Θεματική Δραστηριότητα» της Β' τάξης τομέα Πληροφορικής ΕΠΑ.Λ. Άμφισσας, υλοποιήθηκε έρευνα που μεταξύ άλλων δραστηριοτήτων περιελάμβανε τη δημιουργία ταινιών μικρού μήκους σχετικά με τη σχολική βία και τον εκφοβισμό. Οι μαθητές και οι μαθήτριες εργάστηκαν με βάση τη μέθοδο project, με διαθεματική προσέγγιση και ερευνητική εργαστηριακή άσκηση (Μαυρόπουλος, 2004). Επέλεξαν την παρουσίαση του ερευνητικού θέματος μεταξύ εναλλακτικών τρόπων (ιστότοπος, κόμικς, βιντεοπαιχνίδι, ταινία μικρού μήκους). Αποφασίστηκε να δημιουργηθεί βίντεο σχετικά με το θέμα, βάση και της μετα-έρευνας των Ttofi&Farrington. Χωρίστηκαν σε ομάδες των 3-4 ατόμων με τυχαίο τρόπο αρκετές φορές, ανάλογα με τις δραστηριότητες που αντιμετώπισαν πριν να καταλήξουν στις βασικές ομάδες εργασίας. Σε κάθε μάθημα συμπληρώνονταν τα αντίστοιχα έντυπα-ημερολόγια με τις δράσεις κάθε ομάδας, αλλά και τις ατομικές δραστηριότητες των μελών της κάθε ομάδας, έντυπα που αρχειοθετούνταν σε ειδικό φάκελο των εκπαιδευτικών και συνδέονταν με την αξιολόγηση των μαθητών/μαθητριών (Ματσαγγούρας, 2012). Οι ομάδες, μελέτησαν το φαινόμενο της σχολικής βίας και του εκφοβισμού με εισηγήσεις των εκπαιδευτικών τους, με παρακολούθηση σχετικών βίντεο στον ιστότοπο YouTube από δημιουργίες ελληνικών σχολικών μονάδων, με δημιουργία εννοιολογικών χαρτών, με παιχνίδι ρόλων, με δημιουργία αφισών ενάντια στο διαδικτυακό εκφοβισμό και έρευνα στο διαδίκτυο μέσω μηχανών αναζήτησης. Τελικά, αποφασίστηκε οι ομάδες να αναπτύξουν ολιγόλεπτα σενάρια, για διάφορες κατηγορίες θυμάτων (π.χ., αυξημένο σωματικό βάρος, άλλη εθνικότητα), σχετικά με τη σχολική βία και τον εκφοβισμό και να τα βιντεοσκοπήσουν με πολλαπλές λήψεις, μέχρι να εντοπιστεί η πιο πιστή στο πνεύμα του σεναρίου, με πρωταγωνιστές/-τριες τους/τις ίδιους/ίδιες. Χρησιμοποίησαν βασικά την ψηφιακή φωτογραφική μηχανή του εργαστηρίου Πληροφορικής 1<sup>ου</sup> Εργαστηριακού Κέντρου (Ε.Κ.) Άμφισσας που υποστήριζε και λήψη βίντεο, ενώ κάποιες σκηνές καλύφθηκαν και με κινητά τηλέφωνα που διέθεταν κάμερα. Στη συνέχεια, η κάθε ομάδα, έκανε επεξεργασία στην ταινία της (επεξεργασία βίντεο, μοντάζ) με χρήση ειδικού λογισμικού. Όταν οι ταινίες ετοιμάστηκαν, η κάθε ομάδα

έγραψε μια περίληψη παρουσίασης της κάθε ταινίας και όλες μαζί εισήχθησαν σε έναν οπτικό δίσκο DVD. Όλες οι ταινίες μικρού μήκους προλογίστηκαν από τους συντελεστές τους και παρουσιάστηκαν σε μαθητές και μαθήτριες του Επαγγελματικού Λυκείου (ΕΠΑ.Λ.) Αμφισσας.

Η αξιολόγηση του αποτελέσματος από τους εκπαιδευτικούς βασίστηκε, πέραν της εκτίμησης των επιμέρους δραστηριοτήτων των μαθητών/μαθητριών και τα ατομικά/ομαδικά ημερολόγια εργασιών κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους, και στο τελικό αποτέλεσμα της ταινίας (παρουσίαση, τεκμηρίωση, σκηνοθεσία, σενάριο, μοντάζ, ηχοληψία, πρωτοτυπία, ερμηνείες, αισθητική). Επίσης, συνεκτιμήθηκαν η εφαρμογή των κανόνων χρήσης των εργαστηρίων τομέα Πληροφορικής και η χρήση των ταινιών ως εκπαιδευτικού υλικού.

Η όλη διαδικασία ήταν πολύτιμη για τους/τις μαθητές/μαθήτριες καθώς μελέτησαν σε βάθος ένα σοβαρό θέμα που μπορεί να έχει αρνητικές προεκτάσεις στη ζωή κάποιων από αυτούς/αυτές και με μεθόδους βιωματικής μάθησης (δημιουργία σεναρίου, υπόδοση ρόλων, λήψη σκηνών) και χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) οδηγήθηκαν σε κατανόηση/ερμηνεία του φαινομένου διαμορφώνοντας στάσεις ζωής.

### **Επιλύοντας προβλήματα**

Καθώς η επιλογή του θέματος της εργασίας έγινε με ψηφοφορία, χρησιμοποιώντας το ενδιαφέρον των περισσότερων μαθητών/μαθητριών για το συγκεκριμένο θέμα, ώστε να ενεργοποιηθεί και η δημιουργική τους δραστηριότητα βάση των γνώσεων – δεξιοτήτων που κατείχαν (Ντράικορς, Ρ. & Ντινκμέγερ, Ν., 1989, στο Ντράικορς, Π., 1989), κάποιοι/κάποιες μαθητές/μαθήτριες που ενδιαφέρονταν για ανάπτυξη άλλου θέματος, έπρεπε να πειστούν για την σημαντική διάσταση της σχολικής βίας και εκφοβισμού και να το αξιολογήσουν ως ενδιαφέρον.

Προβλήματα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια του ερευνητικού έργου ήταν οι αλλαγές των εκπαιδευτικών του μαθήματος, η διαχείριση του χρόνου στις ομάδες εργασίας, η επιλογή του χρόνου και του τόπου των βιντεοσκοπήσεων, το να πεισθούν κάποιες μαθήτριες που ντρέπονταν να συμμετέχουν και να κατατεθεί σχετική υπεύθυνη δήλωση συμμετοχής από τους/τις κηδεμόνες τους. Σχετικά με τη διαχείριση του χρόνου, οι εκπαιδευτικοί εφαρμόζοντας μεθόδους ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας αξιολογούσαν συνεχώς την κατάσταση και μπορεί να περιόριζαν το εύρος των δραστηριοτήτων απορρίπτοντας τις πιο επουσιώδεις. Η επιλογή του χρόνου και του τόπου λήψεων συνδέονταν με στιγμές που δεν υπήρχαν πολλοί μαθητές στο προαύλιο ή τους εσωτερικούς χώρους του σχολικού συγκροτήματος και δεν υπήρχε ενόχληση σε παρακείμενες τάξεις/εργαστήρια όπου γίνονταν μάθημα. Οι προσπάθειες για βιντεοσκόπηση με κινητά τηλέφωνα συνοδεύτηκαν με προβλήματα μεταφοράς δεδομένων στους υπολογιστές, καθώς και ασυμβατότητες δεδομένων με τα ειδικά λογισμικά επεξεργασίας βίντεο, που ξεπεράστηκαν με εύρεση σχετικών καλωδίων, συσκευής αναγνώστη καρτών και λογισμικού μετατροπής μορφοτύπων αρχείων βίντεο. Επίσης, ένα πρόβλημα που προέκυψε κατά την επεξεργασία των βίντεο ήταν η σωστή αρχειοθέτηση και χρήση των κατάλληλων στιγμιότυπων κάθε φορά στην εκάστοτε ταινία, κάτι που λύθηκε στην πορεία μέσω της εξοικείωσης των μαθητών/μαθητριών με το λογισμικό επεξεργασίας βίντεο. Τέλος, σημειώνεται πως το μοντάζ μιας ταινίας με ειδικό λογισμικό είναι μια πολύωρη και επαναλαμβανόμενη διαδικασία, μέχρι να επιτευχθεί το βέλτιστο αποτέλεσμα με βάση τα κριτήρια που έχει θέσει ο/η εκάστοτε δημιουργός (σκηνοθετική άποψη, αισθητική, εναλλαγές και βέλτιστες επιλογές στιγμιότυπων, μίξη ήχου, υποτιτλισμοί, τελική μορφοποίηση

αρχείου ταινίας, κ.ά.). Όσον αφορά τον ήχο των ταινιών, αυτός βασίστηκε σε επιλογές από αγορασμένη συλλογή ήχων από το 1<sup>ο</sup> Ε.Κ. Αμφισσα.

### **Αποτελέσματα**

Οι μαθητές και οι μαθήτριες θωρακίστηκαν απέναντι σε φαινόμενα σχολικού εκφοβισμού μέσα από βιωματικές διεργασίες, αναδεικνύοντας και κατανοώντας παραμέτρους του προβλήματος όπως η ελλιπής επίβλεψη χώρων του συγκροτήματος από τους εκπαιδευτικούς, ο συνωστισμός των μαθητών στις τάξεις, το αυταρχικό σχολείο, η απάθεια των εκπαιδευτικών, η μη τήρηση των κανόνων, κ.ά. Από την παρατήρηση της συμπεριφοράς τους, στη συνέχεια, διαπιστώθηκε πως μειώθηκε η επιθετικότητα και η τάση θυματοποίησης.

Παράλληλα, συμμετείχαν σε ένα έργο Πληροφορικής που τους/τις προετοίμασε για το μάθημα των «Πολυμέσων» της Γ' τάξης τομέα Πληροφορικής, ενώ ασκήθηκαν σε χρήση διαδικτυακών υπηρεσιών όπως σε μηχανές αναζήτησης, εννοιολογικούς χάρτες, υπηρεσία YouTube, φόρα, κλπ.

Ακόμη, ήρθαν σε επαφή με την έβδομη τέχνη κατασκευάζοντας αυτοτελείς ταινίες μικρού μήκους με τη δική τους δημιουργική ματιά. Οι μαθητές/μαθήτριες μέσα από μια παιγνιώδη διαδικασία ομάδων, βρέθηκαν σε μια βέλτιστη κατάσταση νοητικής λειτουργίας που βοήθησε να αναδειχθεί η δημιουργική τους σκέψη και η γνωστική ευελιξία με ρεαλιστική αντιμετώπιση των πραγμάτων (Goleman, 2006).

Έτσι, το «τεχνολόγιο», όπως ονομάζει ο Ν. Πόστμαν (1999) τη διαρκή «κατάσταση τεχνολογικού ολοκληρωτισμού» της εποχής μας σε πολλές εκφάνσεις της ζωής μας, φυσικά και στην εκπαίδευση, αποκτά και μια ηθική διάσταση καλλιεργώντας το κριτικό πνεύμα των μαθητών/μαθητριών και συνεισφέροντας στην ανάπτυξη του κοινωνικού τους αισθητηρίου, βελτιώνοντας την ικανότητά τους να επικοινωνούν και να συνεργάζονται. Στοιχεία που μπορεί να φανούν χρήσιμα στους μαθητές και τις μαθήτριες στην καθημερινότητά τους στο σχολείο «παράγοντας» μάθηση (Θεριανός, 2006).

Τέλος, μια τέτοια εργασία, βάση του σχεδιασμού και της εκτέλεσής της περιορίζει το «αυταρχικό σχολείο», όπως το περιγράφει ο Μαυρογιώργος (2000), δίνοντας την ελευθερία στους μαθητές και στις μαθήτριες να αποφασίσουν για τη θεματολογία του προγράμματος, για το σχεδιασμό του, για την εκτέλεσή του και τον τρόπο ολοκλήρωσής του, μέσα από μια δημιουργική διαδικασία. Ωστόσο, θέματα της αξιολόγησης και της διαχείρισης του περιορισμένου χρόνου του μαθήματος, αλλά και της οργάνωσης των δραστηριοτήτων από τον/την εκπαιδευτικό θα πρέπει να αποτελέσουν θέμα προς διερεύνηση.

### **Προτάσεις**

Θα μπορούσε να διοργανωθεί μια ημερίδα ευαισθητοποίησης ανοικτή στην κοινωνία και τη σχολική κοινότητα προκειμένου να γίνει διάχυση τόσο του μηνύματος όσο και της μεθοδολογίας της εργασίας. Επίσης, αντίτυπα τέτοιων ταινιών θα μπορούσαν να διανεμηθούν σε σχολικές μονάδες της περιοχής, ενώ οι ταινίες θα μπορούσαν να φορτωθούν στον ιστότοπο φόρτωσης βίντεο του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου (Π.Σ.Δ.), <http://vod.sch.gr>, αλλά και στους ιστότοπους/ιστολόγια της σχολικής μονάδας. Οι συγκεκριμένες ταινίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως εκπαιδευτικό υλικό στα πλαίσια προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων αγωγής υγείας ή μαθημάτων του τομέα Υγείας Πρόνοιας Ευεξίας ΕΠΑ.Λ. Επίσης, τέτοιες ταινίες θα μπορούσαν να συμμετέχουν, ύστερα από συγκατάθεση των κηδεμόνων των μαθητών/μαθητριών, σε μαθητικούς διαγωνισμούς ταινιών μικρού μήκους. Τέλος, θα

μπορούσε να δημιουργηθεί ένα εργαστήριο στα πλαίσια μαθητικού φεστιβάλ ή θερινού σχολείου, όπου η κάθε ομάδα μαθητών να παράγει τη δική της ταινία μικρού μήκους για κάποιο θέμα στα πλαίσια ενός μαθήματος βάση της μεθοδολογίας που περιγράφηκε πιο πάνω. Σημειώνεται πως εκτός από παραγωγή ταινιών, για το ίδιο θέμα, θα μπορούσαν να σχεδιαστούν δραστηριότητες κατασκευής θεατρικού έργου, κόμικς, βιντεοπαιχνιδιού, ιστοτόπου, φωτογραφίας-κολάζ, αφίσας, έντυπης έκδοσης, πρόσκλησης ειδικών για ομιλίες στη σχολική μονάδα, κ.ά.

### Βιβλιογραφία

1. Fontana, D. (1996). *Ο Εκπαιδευτικός στην τάξη*. Αθήνα: Σαββάλας.
2. Goleman, D. (1995). *Η συναισθηματική νοημοσύνη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
3. Goleman, D. (2006). *Κοινωνική νοημοσύνη, η νέα επιστήμη των ανθρώπινων σχέσεων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
4. Θεριανός, Κ. (2006). *Αποτελεσματικά σχολεία και εκπαιδευτικοί*. Αθήνα: τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
5. Καραγεώργου, Ε. (2015). Εγχειρίδιο Παρεμβατικού Προγράμματος Πρόληψης – Θεραπευτικής Παρέμβασης σε θέματα Βίας, Επιθετικότητας και Εκφοβισμού (Bullying) στα σχολεία. Στο Κρόκου, Ζ. (2015). *Σχολικός εκφοβισμός 9+1 σχέδια εργασίας για την πρόληψη και την αντιμετώπιση*, σελ. 31-43. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
6. Καψάλης, Α. (2004). *Παιδαγωγική Ψυχολογία*. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.
7. Ματσαγγούρας, Η. κ.ά. (2012). *Η καινοτομία των Ερευνητικών Εργασιών στο Νέο Λύκειο*. ΙΤΥΕ-Διόφαντος.
8. Μαυρογιώργος, Γ. (2000). Σχολικός χώρος και αυταρχική εκπαίδευση. Στο Α. Γκοτοβός, Α., Μαυρογιώργος, Γ., Παπακωνσταντίνου, Π. (2000). «Κριτική παιδαγωγική και εκπαιδευτική πράξη», σελ. 175-187. Αθήνα: Gutenberg.
9. Μαυρόπουλος, Α. (2004). *Στοιχεία Διδακτικής Μεθοδολογίας*. Αθήνα: Σαββάλας.
10. Μλεκάνης, Μ. (2005). *Οι συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών*. Αθήνα: τυπωθήτω - Γιώργος Δαρδανός.
11. Μπάρλου, Ε., & Τζαβέλα, Ε. (2015). Επιπτώσεις του εκφοβισμού σε προσωπικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο. Στο «*Το πείραγμα που πειράζει! Πώς αντιμετωπίζεται ο σχολικός εκφοβισμός*», σελ. 125-138. Αθήνα: Η Καθημερινή.
12. Ντράικορς, Ρ., & Ντινκμέγιερ, Ν. Ενθαρρύνοντας το παιδί στη μάθηση. Στο Ντράικορς, Ρ. (1989). *Διατηρώντας την ισορροπία στην τάξη*, σελ. 139-140. Αθήνα: Θυμάρι.
13. OECD. (2017). How much of a problem is bullying at school? Διαθέσιμο online: [http://www.oecd-ilibrary.org/education/how-much-of-a-problem-is-bullying-at-school\\_728d6464-en](http://www.oecd-ilibrary.org/education/how-much-of-a-problem-is-bullying-at-school_728d6464-en), προσπελάστηκε στις 13/9/2017.
14. Παπαναούμ, Ζ. (2003). *Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδανός.
15. Πόστμαν, Ν. (1999). *Τεχνοπώλιο, Η υποταγή του πολιτισμού στην τεχνολογία*. Αθήνα: Καστανιώτης.
16. Τζαβέλα, Ε., & Τσίτσικα, Α. (2015α). Αναπτυξιακό περιβάλλον του εκφοβισμού: ο ρόλος της οικογένειας, των συνομηλικών και του σχολείου. Στο «*Το πείραγμα που πειράζει! Πώς αντιμετωπίζεται ο σχολικός εκφοβισμός*», σελ. 89-103. Νέο Φάληρο: Η Καθημερινή.
17. Τζαβέλα, Ε., & Τσίτσικα, Α. (2015β). Προγράμματα πρόληψης και παρέμβασης κατά του εκφοβισμού και νέες τάσεις. Στο «*Το πείραγμα που πειράζει! Πώς αντιμετωπίζεται ο σχολικός εκφοβισμός*», σελ. 159-204. Νέο Φάληρο: Η Καθημερινή.
18. Τρίγκα-Μερτίκα, Ε. (2015). *Σχολική βία*. Αθήνα: Δ.Ο.Λ. Α.Ε.

19. Τσίτσικα, Α. (2012). Κατάχρηση διαδικτύου-συμπεριφορές εξάρτησης. Στο «*Δι@δίκτυο και Εφηβεία*», σελ. 91-100. Αθήνα: Π.Χ. Πασχαλίδης-Broken Hill Publishers LTD.

---

## REPLYING SCHOOL BULLYING WITH FILM CREATION

**DimitriosVatzalidis   EumorfiaDimoka   Christos Lalas   DimitriosBakalakos**

Teacher of ICT  
dimvatza@gmail.com

Teacher of EE  
morfoula86@hotmail.com

Teacher of ICT  
clalas99@yahoo.com

Teacher of ICT  
bakalakos@gmail.com

### Abstract

We will present the process of designing, organizing and implementing short films as a tool for coping with school bullying with the aim of empowering pupils to reduce the phenomenon to the benefit of the school community. The educational model was implemented during the lesson of “Special thematic unit” in Information Computer Technology Department of Vocational High School (EPAL).

Keywords: *EPAL, aggression, victimization, school bullying, film.*